Dagens Næringsliv, kommentar, Mandag 1.oktober 2007

Norge i særstilling

av Karen Helene Ulltveit-Moe

Markerer høstens finanskrise enden på det som syntes som en uendelig lang oppgangsperiode? Kanskje – men Norge befinner seg i en sjelden gunstig situasjon sammenliknet med verden forøvrig.

Er USA på vei inn i en resesjon, og hvilke konsekvenser får det i så fall for verden for øvrig, ønsker vi alle å vite svaret på. Foreløpig ser det ut til å være for tidlig å si om USA står over for en hard landing. Men om så, hvilken betydning får dette for verdensøkonomien – og mer spesifikt for Norge?

Tallene indikerer et historisk mønster hvor en amerikansk nedgang raskt forplanter seg til resten av verden. – Når USA nyser blir verden forkjølet. Til tross for Asias og Russlands vekst er USA fortsatt verdens største økonomi. Landet utgjør 30% av global kjøpekraft og en femtedel av verdens import. Én prosentenhet lavere vekst i USA gir 0.2% lavere vekst globalt.

Deregulering og internasjonalisering av finansmarkedene, dramatisk økning i utenlandske direkteinvesteringer og vekst i verdenshandelen, er alle faktorer som har bidratt til at verden er ennå nærmere knyttet sammen enn tidligere. Den økende graden av vertikal spesialisering gjør at det i dag mer enn noen gang tidligere er mulig å splitte opp verdikjeden og velge den mest attraktive lokaliseringen av de enkelte delene av en produksjonsprosess. Nyere empiri viser at minst 30% av verdenshandelen knytter seg til vertikal spesialisering, og at denne formen for handelen har opplevd en vekst på over 40% over de siste tiårene.

Sett under ett er det med andre ord mye som taler for økt sannsynlighet for at en amerikansk resesjon smitter over på resten av verden.

Men Norge er annerledes. Vi er en råvarenasjon, og inntil for kort tid siden ble det ansett som noe relativt usofistikert og volatilt. Nøkkelen til lykke lå i en høyteknologisk, kunnskapsintensiv eksportindustri a la Sveriges og Finlands. Kinas inntreden i verdensøkonomien har endret dette bildet dramatisk. Det holder med å se på utviklingen i Nordiske landenes bytteforhold til å slå fast at globalisering og Kina har blitt enn vinn-vinn for Norge, men ikke likeså for land med tradisjonell industri. Mens Sverige er en relativ taper

Vår særstilling som råvarenasjon gjør oss mindre sårbare overfor en krise fra USA. 50% av Norges eksport er olje og gass. Råvarebasert eksport utgjør så mye som 85% av

Norges totale eksport. Og selv om USA fortsatt er verdens største økonomi, så har Kina her allerede gått forbi USA i veksten i forbruk av råvarer. Kinas andel av den globale etterspørselsveksten i aluminium for lengst har passert 50%. Videre har IEA estimert den globale veksten i oljeetterspørselen til å bli 1.8% i 2007, mens veksten i oljeetterspørsel fra Kina forventes å bli 5.8%. Samtidig forventes et kraftig hopp energietterpørselen – og herunder olje – for 2008.

Så kan man innvende at Kinas import er avhengig av Kinas eksport, og uten den amerikanske forbrukeren så vil denne stupe. Men nyere studier fra IMF viser at koblingen mellom Kinas import og eksport er blitt klart svakere over tid. Med andre ord går en stadig større del av Kinas import til innenlandsk forbruk.

Mens det som er igjen av tradisjonell eksportindustri i Norge klart vil gå tøffere tider i møte med et presset arbeidsmarked, høy lønnsvekst og sterk krone, burde imidlertid fremtidsutsiktene for den dominerende delen av vår eksportnæring være bra – både hva angår pris og etterspørselsvolum. Utfordringen blir å sørge for en teknologiutvikling som legger til rette for en høyest mulig og mest kostnadseffektiv utnyttelse av våre naturressurser – særlig i en tid hvor norsk sokkel har passert toppen. Dette krever kompetanse innen ingeniør- og naturfag og da blir OECDs siste rapport på utdanning deprimerende lesning.

Norge, Danmark, Tyskland og Ungarn utgjør den gruppen av OECD land som har det til felles at i løpet av de neste par årene vil det være flere ingeniører som forlater arbeidslivet enn det er nyutdannede ingeniører som kommer inn. Vi vet at Kina allerede nå utdanner mer enn 600 000 ingeniører i året, det vil si mer enn tre ganger så mange som USA, og at det utdannes flere ingeniører per capita i Kina enn i Norge.

På noe lengere sikt vil Vesten ikke bare møte konkurransen fra Kina på enkle industrivarer men også på kunnskapsfronten. Enn så lenge er Norge i en vinn-vinn posisjon. Men etter hvert som norsk oljeindustri blir avhengig av en vellykket internasjonalisering for ikke å svinne hen, så vil også vi komme til føle konkurransen fra Kina. Våre kinesiske konkurrenter på den internasjonale arenaen har ikke bare råd til å betale uante beløp for å sikre sin energitilgang, men de har også en uendelig pool av kompetanse å ta av.

Men dette er på lengere sikt – på kort sikt er vi fortsatt i en vinn-vinn situasjon.